

УДК 377/378:[37.014.6:005.6](436)

*Ольга Гайдук, кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник відділу зарубіжних
систем професійної освіти,
Інститут професійної освіти НАПН України,
м. Київ, Україна*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ У ПРОФЕСІЙНІЙ ОСВІТІ: ДОСВІД АВСТРІЇ

Анотація. У статті досліджено сучасну систему професійної освіти і навчання (ПОН) в Австрії та забезпечення її якості. Розглянуто нову комплексну систему управління якістю для шкіл ПОН – QMS (Quality Management System for Schools), що запроваджена з 2021 року.

Ключові слова: професійна освіта, забезпечення якості професійної освіти, Австрія.

Abstract. The article researches the modern system of vocational education and training (VET) in Austria and its quality assurance. The new comprehensive quality management system for VET schools – QMS (Quality Management System for Schools), which has been implemented since 2021, is considered.

Keywords: vocational education, quality assurance of vocational education, Austria.

Сучасна система професійної освіти і навчання (далі – ПОН) Австрії представлена як дуальною професійною освітою так і освітою у професійно-технічних училищах, коледжах та технікумах (далі – ПТНЗ), що пропонують програми початкової професійної освіти та навчання (IVET) на відповідних рівнях та різної тривалості. До закладів ПТНЗ належать:

- заочні професійно-технічні навчальні заклади;
- школи та коледжі для машинобудування, декоративно-прикладного мистецтва;
- школи та коледжі ділового адміністрування;
- школи та коледжі менеджменту та сфери послуг;
- школи та коледжі туризму;
- школи та коледжі моди, одягу та художнього дизайну;

- школи соціальних професій;
- коледжі сільського та лісового господарства;
- коледжі для майбутніх вихователів дитячих садочків та коледжі соціальної педагогіки, включаючи спеціальні форми для працевлаштованих осіб та різні пілотні проекти.

За винятком ПТНЗ з неповним робочим днем (навчання на базі школи за дуальною системою), навчання може відбуватися в різних формах із курсами різної тривалості (1-5 років). Учні можуть вступати до закладів ПТНЗ після успішного завершення обов'язкової шкільної освіти. Навчання триватиме від одного до чотирьох років. Після навчання у професійно-технічному училищі протягом одного або двох років учні здобувають *базову професійну освіту*, а після навчання протягом трьох або чотирьох років із подальшим складанням випускного іспиту, вони отримують *повну професійну освіту* [2].

Для шкільної частини ПОН з 2021 року діє нова комплексна система управління якістю – QMS (система управління якістю для шкіл). QMS – це спільна система управління якістю для всіх шкіл Австрії (включає загальну та професійну освіту). З 2004 по 2021 рік австрійські ПТНЗ використовували попередню систему управління якістю – QIBB (VET QualityInitiative) [6].

QMS стартувала у 2021 році та об'єднала існуючі системи управління якістю ПОН та загальної освіти. У процесі становлення QMS було важливо перейняти досвід колишніх систем управління якістю – QIBB (Quality initiative for VET, 2004-2021 – Ініціатива якості для ПТО, 2004-2021 pp.) та SQA (School quality in General Education, 2012-2021 – Якість школи у загальній освіті, 2012-2021 pp.) і побудувати досконалішу систему. Головний висновок попереднього оцінювання полягав у тому, що управління якістю має приділяти більшу увагу процесам викладання та навчання й існуючим командним структурам у школах (зокрема групам вчителів). Процес розробки QMS був завершений у другій половині 2022 року. Впровадження QMS було потужним викликом для освіти Австрії, котрий вимагав постійного навчання та інформування ключових осіб.

QMS – це педагогічна система управління якістю, що фокусується на процесах викладання та навчання, підтримує школи у стратегічному цільовому розвитку та на забезпеченні викладання і навчання високої якості, підкреслює важливість співпраці у школах, особливо на рівні вчителів. QMS позиціонує школу не тільки як організаційну структуру, але і як зібрання окремих одиниць – керівників шкіл, вчителів та команд вчителів. QMS надає набір інструментів і засобів управління якістю для різних рівнях. Модель QMS показує, хто і як ці інструменти використовує (див. рис. 1) [5].

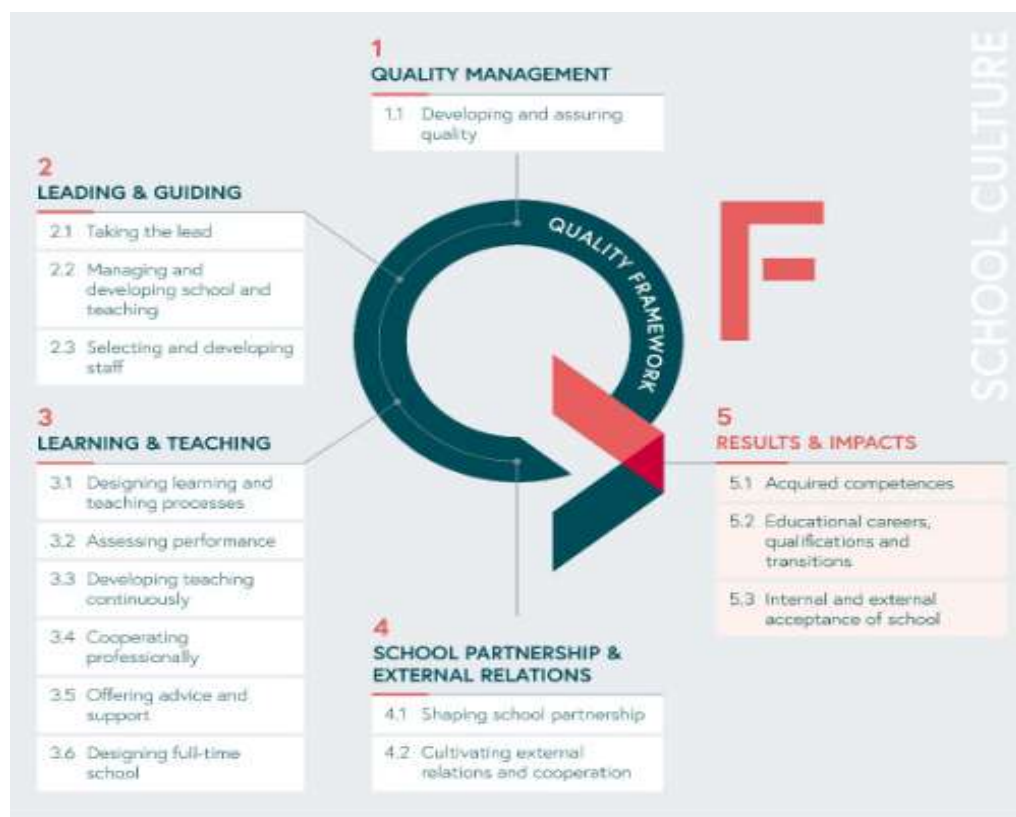

Рисунок 1 – Рамка якості для шкіл [8].

Структура рамки якості для шкіл (Quality Framework – QF) є тематичною основою для QMS та встановлює загальне розуміння якості у школі.

Фундаментальним принципом QMS є чотирифазний цикл якості Демінга (цикл PDCA) з ідеєю систематичного, орієнтованого на докази вдосконалення. Він складається з чотирьох фаз (постановка цілей і стратегічне планування; правила та регламент впровадження, постійний моніторинг і вимірювання

результатів, відповідно до наперед визначених цілей; аналіз чинників, що сприяють якості та управлінню змінами з урахуванням досягнутих результатів; контроль, що розпочинає новий цикл безперервного вдосконалення, а отже нове стратегічне планування та постановка цілей, адаптовані до нових розробок [1, с. 74]. Цикл якості – це безперервний метод роботи в QMS, який застосовується на будь-якому рівні (організаційному, командному та індивідуальному) і гарантує, що будь-яка добре спланована дія, ретельно відпрацьована, перевірена та оцінена призводить до її покращення.

Заклади ПТНЗ в Австрії зобов'язані використовувати QMS. Структура рамки якості (QF) є тематичною основою для всіх шкіл і описує якість школи за допомогою набору критеріїв, забезпечуючи таким чином загальне розуміння того, що характеризує рівень якості школи.

Усі австрійські школи (включаючи заклади ПТНЗ) є частиною певного освітнього регіону (загалом 31 регіон). У цих регіонах менеджери з якості шкіл від шкільних органів влади є вищими за керівників шкіл і відповідають за якість шкіл та впровадження QMS у своєму регіоні. Принаймні кожні три роки між керівником школи та шкільним менеджером з якості відбувається зустріч для перегляду та встановлення оновлених цілей якості. Основою для такого перегляду є план розвитку школи, який є центральним інструментом планування та керування школами і містить усі цілі розвитку, а також плани/проекти для реалізації та оцінки. Водночас, планується централізований моніторинг даних і довідник з якості (обидва у розробці).

Крім того, щороку у певної кількості шкіл відбувається зовнішнє оцінювання, котре здійснюється за визначеним процесом і проводиться спеціально підготовленими оцінювачами. Вони повинні надавати школам глибокий і незалежний зворотний зв'язок щодо управління якістю, її сильних і слабких сторін. Зовнішнє оцінювання є новим елементом забезпечення якості для австрійських шкіл, що повноцінно запрацювало від початку 2022-2023 навчального року. Понад те, школи отримують додаткову підтримку від

регіональних координаторів якості (regional quality coordinators – QRC) і консультантів з розвитку шкіл [4].

Федеральне міністерство праці та економіки несе відповідальність за забезпечення якості частини навчання на базі компаній (яка становить близько 80% навчання). «Lehrlingsstellen» (офіси учнівства) оцінюють вимоги до якості та забезпечують постійний контроль якості для компаній, які бажають забезпечити навчання своїх учнів.

Інститут освітніх досліджень в економіці (Institut für Bildungsforschung der Wirtschaft – IBW) є допоміжною структурою для іспиту після закінчення учнівства (LAP) і розробляє екзаменаційні питання та завдання.

Для безперервної системи ПОН – CVET існує національна схема забезпечення якості (Ö-Cert), яка функціонує як парасолькова програма для регіональних схем забезпечення якості [7].

У початковій школі ПОН кожна школа має у своєму розпорядженні набір методів та інструментів з управління якістю. QMS на рівні школи охоплює план розвитку школи, який є центральним інструментом планування та управління для шкіл і містить всі цілі розвитку, а також плани/проекти для впровадження та оцінювання.

Оцінювання та відгуки підтримуються широкою онлайн-платформою, яка надає школам інструменти, статті та методи оцінювання та відгуків (IQES Австрія [3]). До того ж, школи отримують різні відповідні дані з різноманітних джерел. Усі інструменти та платформа оцінювання тематично узгоджені зі структурою якості (QF).

Оскільки QMS стосується не лише організаційного рівня, а й для команд викладачів та окремих осіб, то для цього також розроблені специфічні інструменти. Основна модель для QMS узгоджує учасників та їхні дії один з одним. QMS описує, в який спосіб різні учасники (школа та керівник школи, команди вчителів та окремі вчителі) ставлять свої цілі, як вони систематично

працюють над проектами і з процесами для досягнення цих цілей, а також яким чином вони дізнаються, що вони досягли їх (результат та ефективність).

Отже, створення системи забезпечення якості професійної освіти в Австрії відбувалось відповідно до трансформаційних процесів ПОН у ЄС, утім має специфічні особливості. Запуск «Ініціативи якості професійної освіти – QIBB» (VET quality initiative – QIBB) у 2004 році став значним кроком до розвитку забезпечення якості в австрійській системі ПОН. Від початку 2021–2022 навчального року поступово, протягом двох років, впроваджувалася нова система управління якістю для шкіл – QMS, у якій QIBB об'єднано з Рамкою якості для загальноосвітніх шкіл – SQA. Основою для цього є зміст нової рамки якості QF.

Цілі QMS включають:

- знати, якими здатностями володіють студенти і як можна далі розвивати їхній потенціал;
- сприяти співпраці вчителів;
- формулювати цілі розвитку школи та регулярно контролювати досягнення цих цілей;
- належним чином розподілити обов'язки та компетенції в межах школи;
- перебувати в активному обміні та тісній співпраці із зовнішніми партнерами.

Список використаних джерел

1. Кулалаєва Н. & Гайдук О. Забезпечення якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників в умовах дуальної форми навчання: європейський досвід. *Professional Pedagogics*. 2022. Вип. 1(24). С. 71-80. <https://doi.org/10.32835/2707-3092.2022.24.71-80>.
2. Bundesministerium für Bildung. URL: <https://www.bmb.gv.at/Themen/schule/schulsystem/sa/bs.html> (дата звернення 15.05.2025).
3. IQES Österreich: die Evaluations- und Schulentwicklungsplattform für die österreichischen Schulen. URL: <https://www.igesonline.net/at/> (дата звернення 15.05.2025).

4. Quality Assurance in VET: Austria. URL: <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=25145&langId=en> (дата звернення 15.05.2025).
5. Qualitäts management system für schulen. URL: <https://www.qms.at/ueber-qms/qms-modell-und-instrumente> (дата звернення 15.05.2025).
6. Paechter, M. The QIBB Quality Initiative of the Vocational Training System in Austria. *European Journal of Vocational Training*. 2009. URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ895217.pdf> (дата звернення 15.05.2025).
7. Study on EU VET instruments (EQAVET and ECVET). URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/205aa0ac-460d-11e9-a8ed-01aa75ed71a1/language-en> (дата звернення 15.05.2025).
8. The quality framework for schools. URL: https://www.qms.at/images/quality_framework_for_schools-2024-03-18.pdf (дата звернення 15.05.2025).